

L'eix mediterrani o la revenja austracista

Un nou context per a les relacions catalanovalencianes

Josep Vicent Boira Maiques

En un article publicat a *Serra d'Or* el gener de 2000, Ernest Lluch resumia els tres horitzons, trinxeres en deia ell, que els austracistes catalans, valencians, mallorquins i aragonesos tingueren al davant en la cruïlla de la història que va representar la guerra civil de Successió i el període posterior: lluitar per «mantenir l'Espanya plural [...], agrupar els territoris de la Corona d'Aragó amb els forals bascos i navarresos sota la protecció de l'imperi austríac [...], i la tercera possibilitat en ordre decreixent, la república catalana». Més d'un arrufarà el nas amb la comparació que ara farà. Però no cal descartar que, davant el segle XXI, valencians, balears, catalans –i aragonesos, per què no–, ens enfrontem novament amb aquest dilema i hem de triar d'alguna manera, i si més no en l'esfera del compromís moral i l'embranchada personal, algun d'aquests tres camins. No hi ha Felip V –tot i que algun dia n'hi haurà un VI que esperem distint al seu avantpassat–, però sí que continua ben viu l'intent de reduir a una mateixa i única concepció neocentralista la forma d'articular l'estat.

Davant aquesta situació, no seria arriscat suposar que novament se'ns dibuixen aquelles tres possibilitats, ara convenientment reformades, però excitades per la imaginació geopolítica i per la realitat econòmica europea.

Per una part, la possibilitat de construir una Espanya plural a partir de la ideologia federal. És sens dubte la visió que defensa Pasqual Maragall en el seu últim llibre, del qual parlarem tot seguit. Carregat de confiança i de bona fe, el líder dels socialistes catalans aspira, molt en la línia del mateix Lluch, a reconduir Espanya cap a un estat respectuós, hàbil i geopolíticament plural. Tot just el que no és, ni ha estat mai si més no en els últims tres-cents anys. La proposta de Maragall té una música que sona bé però no deixa de ser un poc beatífica. Per què demà sí i ahir no? Zapatero és distint a González? Potser sí, però estarà d'acord Maragall que haurà de fer servir més arguments que la promesa d'un món millor per a convèncer a molts de les virtuts d'aquesta primera opció. Els valencians recordem massa bé aquell període de la història (1977-1992) que Maragall enalteix fins a l'extrem per a defensar la reedició d'un temps semblant en el futur. Potser per a Catalunya fóra un bon moment, per als valencians, no tant. Coneixem la cara amarga d'una Espanya

Josep Vicent Boira Maiques és professor de Geografia a la Universitat de València i director acadèmic de la Càtedra Ignasi Villalonga. Recentment ha publicat *Euram 2010. La via europea* (Premi Joan Fuster 2002).

pèrfida representada per Abril Martorell i companyia.

Una segona opció passaria per oblidar Espanya –adéu Espanya!–, i centrar-se en revifar el vell projecte austracista d'una via directa amb Europa. Interprete que un llibre, també tot just publicat, d'Antoni Vives, un polític de la nova generació de CiU i secretari de l'últim govern del president Pujol i del primer d'Artur Mas, ens ofereix aquest camí. Catalunya i el País Valencià conformen el «nucli dur» d'una regió econòmica que mira cap a Europa, que busca raons en el seu procés de construcció i delegació de poder regional i que no està tan lluny d'aquell projecte austracista de situar-se sota l'imperi austríac, ara substituït per la *Mitteleuropa* renascuda sota la direcció del *Deutsche Bank*, com en aquell temps va voler estar sota l'ombra protectora dels Hannover. La realitat és que no estem tan lluny d'aquesta situació. Fet i fet, anàlisis recents d'alguns economistes mostren com el gran triangle hispànic conformat pel País Basc, Navarra, la Rioja, Aragó, Catalunya, el País Valencià, les Balears i Múrcia conformen un, o millor dit, l'espai exportador de l'estat, obert cap a Europa i, sense cap mena de dubte, la principal font d'ingressos, de capitalització i d'estalvi de l'economia espanyola justament per la seua obertura exterior. No casualment, quasi tots ells són territoris «forals» o satèl·lits dels forals (recordem ara el provocatiu títol del mestre Rosselló: «Múrcia, un país català frustrat»). L'èxit del model econòmic, que ha defensat en aquesta mateixa revista Francesc Roca, més l'obertura europea és la revenja austracista feta realitat tres-cents anys després!

La tercera opció, aquella mena de república catalana materialitzaria –diguem-

ho clar–, la pitjor, al meu entendre, de les opcions, si més no per als valencians i considere sincerament que també per als catalans. Catalunya diu adéu a Espanya i adéu també al País Valencià, cerca el seu futur dins de les fronteres «autonòmiques» que l'estat li ha concedit, en una reducció suïcida del seu àmbit geopolític propi, lluita per fer-se un lloc en l'Europa futura mitjançant les comparances amb Llombaria o Baden-Württemberg i resta immune a la temptació de projectes «regionalistes» pròxims i de base geogràfica i econòmica veïnal. Cal dir que ni Vives ni Maragall defensen explícitament aquesta tercera opció. I això és una bona nova per als valencians.

Tot i això, i malgrat aquests dos testimonis selectes, continua existint en la societat catalana una temptació aïllacionista, una mena d'introspecció buscada, un desig de mesurar-se amb Madrid des de la solitud d'un ideari romàntic de la seua realitat. Un llibre recentíssim que recull vint-i-tres intervencions de professionals i polítics catalans sobre el debat de les infraestructures de Madrid i Barcelona n'és una prova.

Aquest llibre desenfoca greument la qüestió. Barcelona o Madrid és un dilema fals. Quan des de Madrid es diu *Madrid*, diuen Madrid però també Castella-La Manxa o Castella i Lleó perquè totes elles, de forma indestruable, conformen una regió econòmica i demogràfica de primera magnitud en la península Ibèrica. No debades els fluxos per carretera, per exemple, entre la comunitat de Madrid i la de Castella-La Manxa són els més importants de la península i això, que beneficia Madrid, té un reflex institucional en les actuacions de l'estat en carreteres, en entrades i eixi-

des de la ciutat, ferrocarrils, etcètera. Així, quan el Ministeri de Foment declara estar disposat a finançar al cent per cent dues estacions de l'AVE a Toledo (dues!, que es diu prompte) i en canvi no vol pagar un cèntim d'euro per soterrar les vies de l'alta velocitat al seu pas per l'Horta Sud o per als accessos als aeroports de Manises o l'Altet, no fa sinó traduir a accions concretes una geopolítica pròpia que té Madrid com a centre i articula una regió econòmica més àmplia. Ben bé que saben allà que vol dir Madrid! En canvi, a la capital catalana s'entesten a caure en el parany —o ensopegar dues, tres o quatre vegades en la mateixa pedra— de parlar de Barcelona dient Barcelona o, a tot estirar, Catalunya. Sol ser estrany que allà posen també en la balança la regió econòmica que articula Catalunya amb el País Valencià, les Balears i Aragó, tan real o més que el conjunt castellà. Però sols reivindicant aquesta realitat econòmica, Barcelona podria fer veure que es troba dins d'una regió dinàmica i integrada que necessita inversions en carreteres, en comunicacions i en transports. D'aquell llibre, a més de reprovar que en la pàgina 238 Francesc Xavier Ventura (i el cite per a vergonya seua) encara anomena els valencians —supose que amb els murcians per mig—, el «Llevant espanyol», trobe destacable la contribució de Joan Trullén que encerta plenament en la filosofia a seguir —els contactes en xarxa, la regió polifuncional i plurinodal—, tot i que es quede curt en l'escala a abastar per aquesta nova de pensar el territori: sols, ai las!, Catalunya. Qüestió d'escala que, en aquest cas, fa la cosa. L'escala.

Pasqual Maragall té una frase al seu últim llibre que resumeix bona part de la discussió d'aquestes línies. Diu: «No han

canviat els problemes, ha canviat l'escala amb la qual aquests problemes s'enfiquen». Això és aplicat a temes com la gana, la guerra, la misèria, les religions enfrontades... i té una clara derivació lògica: els problemes s'han de tractar des de l'escala adient, que, en aquell cas concret i per als exemples esmentats no pot ser altra que la mundial i des de la perspectiva multilateral. La globalització ha comportat, entre altres coses, una major sensació de proximitat física i espiritual als problemes del món i ens ha fet conscients de les repercussions de tota mena que aquells poden tenir en la nostra vida, per molt allunyats que pensem que ens trobem. I dit així, sembla una veritat prou irrefutable.

Ara bé, fem la prova d'aplicar aquell principi tan ben enunciat a altres àmbits de la nostra existència. Que l'afirmació hauria de funcionar a escala mundial, no hi ha dubte. I sembla que funciona, mal que bé, també a escala local. Avui, una gran part dels problemes que pateixen pobles i ciutats són els mateixos que fa uns anys, des de l'habitatge fins a l'educació, de la salut a la cultura, del transport a la gestió de residus, però ha canviat la forma i l'escala a l'hora d'enfocar-los, en part perquè han multiplicat el seu volum, però en part també perquè hom s'ha adonat de la impossibilitat de tractar-los portes endins. Per això han nascut organismes metropolitans, mancomunitats o comarques, justament per a fer front als reptes de la mobilitat urbana, del consum d'espai, de l'ordenació de processos econòmics i territorials, del transport i de la gestió de l'aigua, conscients de la petitesa de la major part d'ajuntaments a l'hora d'enfrontar-se a aquells problemes. També, doncs, funciona en aquest àmbit. I sembla que és un

principi també eficaç i vàlid per a l'escala dels estats. La Unió Europea té, entre altres funcions, la d'enfrontar-se a vells problemes a partir de la superació de les accions unilaterals. Però en aquest repàs de les escales de govern, ens en falta una: l'escala intermèdia o regional. I quan dic «regional», demanaria que s'interpretara la paraula tal i com s'entén a Europa, és a dir, com un concepte que fa referència senzillament a una realitat administrativa i política emergent que comparteix protagonisme amb els estats.

Pense que un dels treballs més importants que tenim per davant consisteix a analitzar precisament la relació que hi ha entre els vells problemes que ens afecten i les noves escales amb què han de ser abordats. Això que a tothom li pot semblar encertat en altres àmbits, també s'hauria d'aplicar als problemes que ens afecten no ja en la nostra condició d'éssers humans del planeta, sinó en la nostra consideració —més íntima i personal—, de valencians, catalans o balears. No sé si Pasqual Maragall, quan va escriure aquella frase, volia arribar tan lluny. Trobe que és una proposició amb moltes derivacions, massa fins i tot per a la política de curta volada a què estem habituats. I per una raó fàcil d'entendre. Canviar d'escala no vol dir que tot continue igual. Al contrari.

Els geògrafs clàssics tenien inscrita una asserció en la imaginada capçalera de la seua trona professional. Certament en tenen massa, però una n'és la següent: tot canvi d'escala a l'hora d'abordar un problema territorial comporta necessàriament un canvi en el nivell d'anàlisi i això condueix també forçosament a un canvi en el nivell de conceptualització. No és debades que els geògrafs clàssics —com qualsevol

clàssic—, perduren en el temps. La transcendència (conscient?) de la frase de Maragall és molt gran. Agafe, per exemple, el lector l'escala catalana com a base de les anàlisis econòmiques, geogràfiques, territorials, empresarials, d'infraestructures, ambientals, culturals o lingüístiques i els resultats —i els conceptes que se'n deriven—, podran ser totalment diferents als que apareguen a l'hora de treballar agafant l'escala de, per exemple, l'eix mediterrani. No dic que necessàriament haja de ser així, però tenim moltes possibilitats que sí que passe. És més, podríem tenir la sorpresa que allò que sembla oportú i necessari a l'escala local podria ser negatiu o contraproduent a l'escala conjunta.

Aquesta és una novetat que mereix una certa atenció si la relacionem amb allò que hem definit com la «geopolítica de proximitat» del País Valencià i de Catalunya, és a dir, la possible relació entre ambdues societats dins d'unes coordenades econòmiques, geogràfiques i territorials determinades. En un comentari anterior sobre cinc llibres que reflexionaven sobre el futur del Principat, publicat en aquesta mateixa revista, vam convenir que gairebé tots obviaven el tema valencià, fins i tot en el tema de la llengua. Estàvem presents a poques planes i quan hi érem, millor hagués estat no estar-hi.

Amb un poc de voluntarisme podem interpretar que la frase de Maragall sobre l'escala traspua una nova forma d'entendre les relacions de proximitat que hem de practicar entre catalans i valencians. Tant de bo fóra així! Els llibres de Maragall i de Vives són projeccions —més o menys reeixides— d'allò que Catalunya hauria de ser en els propers anys. És ben cert que cadascú ofereix una solució distinta al pro-

blema que plantejàvem en començar aquest escrit: el de l'escala. Però també és veritat que tots dos estan d'acord en algunes coses, com veurem més endavant, i una de les no menys importants és que de cara al segle XXI, l'escala estrictament autonòmica –la perspectiva, doncs, exclusivament catalana o valenciana o balear–, no serà suficient per a resoldre tots i cadascun dels reptes que les societats respectives tenen al davant. A mi em sembla una gran novetat. Pensar en clau d'eix mediterrani per a parlar d'infraestructures, de finançament o de mercat laboral a Catalunya no és una cosa que un puga escoltar o llegir massa sovint. Carregar la sort en el tema de l'economia i de les necessitats materials de les societats catalanes i valencianes a l'hora de parlar de les seues relacions no és una perspectiva massa estesa, per desgràcia, entre nosaltres, si més no, en aquests últims anys... En els últims anys. Que bé ens vindria en aquesta tasca urgent i necessària de recompondre relacions, recuperar algun clàssic!

I heus ací que el recull d'articles que l'Ernest Lluch va publicar a *Serra d'Or* entre el 1960 i el 2000 reeditats conjuntament ens ve com anell al dit per enfrontar aquesta feina.

Una de les virtuts que em criden més l'atenció de les persones és la seua intuïció, que aplicada al món intel·lectual vol dir la capacitat de preveure i avançar-se a la realitat que l'envolta i comprendre amb pocs indicis –de vegades sols amb petits detalls–, cap on van o cap on han d'anar les societats. L'Ernest Lluch em sembla que tenia aquella intuïció. Rellegir alguns dels seus articles avui –sobretot els de finals dels seixanta i principis del setanta–, és adonar-se de la capacitat suggeridora i lú-

cida de Lluch, si més no del Lluch dels anys de la dictadura.

L'oportunitat de poder llegir els articles, històrics ja, de *Serra d'Or* de Lluch un darrere l'altre i ordenats per grans temes és un exercici recomanable. La seua inclinació valenciana apareix clarament marcada en l'índex, doncs l'editor ha decidit amb bon criteri dedicar al País Valencià un dels capítols que aixopluguen els distints articles. El que cal dir és que, personalment, he trobat molt més material de reflexió en articles esparsos i en una lectura transversal del llibre que no en els que conformen aquell capítol. És una recomanació, especialment als valencians, a llegir el llibre sencer.

Repasant els articles d'aquest recull un s'adona que la intuïció de Lluch estava sols a l'alçària de la seua clarividència a l'hora de jutjar la relació entre valencians i catalans. I jo en destacaria algunes idees francament suggeridores per al seu temps i que no han perdut ni un xic d'actualitat. Vegem-ne algunes.

El 1966, destacava la importància que podria tenir per a les economies d'aquesta riba de la Mediterrània el projecte patrocinat pel Banc Mundial el 1962 d'una nova autopista de peatge pel litoral, entre França i Alacant i com podria variar la geopolítica local aquesta nova infraestructura.

El 1968, es feia ressò de la publicació a la revista madrilenya *Desarrollo*, connectada amb organismes oficials del règim franquista, de la reunió que havien mantingut a Barcelona les cambres de comerç de les zones catalanobalear «i de Llevant» per tractar de diversos problemes econòmics de llurs demarcacions. I continua Lluch «l'agenda de problemes discutits

fou realment densa. Hi destacaven: els aspectes de l'obertura de l'autopista de Llevant en l'aspecte socioeconòmic, qüestions infraestructurals derivades de l'amplada de via espanyola, carretera de Tortosa a França per la Vall d'Aran, i aprofitament de la planta de gas natural de Líbia a Barcelona i de la central nuclear de Vandellòs».

El 1969, ja advertia de l'existència d'una armadura urbana conformada per parells de ciutats (Tarragona-Castelló, València-Barcelona) que podria ser la base d'un «continuum humà i econòmic que tindria la seua sortida a través del Rosselló, a Europa».

El 1970, comentava la publicació d'un llibre titulat *Le Roussillon au coeur d'une gran ensemble euro-mediterranéen*, editat per la Cambra de Comerç de Perpinyà, i hi incidia en la seua importància per a l'articulació d'un espai econòmic nord-occidental entre França i Espanya i en la consideració de cruïlla de camins que tenia el Rosselló «entre el Llenguadoc i Aquitània, i encara el Mercat Comú amb els Països Catalans». Per cert, paga la pena reproduir, com va fer Lluch al seu article fa trenta-tres anys, un fragment del secretari, aleshores, de la institució Yves Hoffmann, de cognom no massa català per cert, que no ha perdut actualitat, tot i el canvi de context: «Rossellonesos i catalans no posen en qüestió la solidesa i la sinceritat dels lligams que els uneixen a França i Espanya, simplement consideren com una paradoxa que a l'hora en què és construïda l'Europa de les pàtries siguin contradits els retrobaments de dos països dels quals l'entesa humana, intel·lectual i econòmica troba justificació tant en les raons sentimentals com en les de la simple raó». M'agrada especialment aquesta apel·lació

a combinar els sentiments –via, per cert, sobre la qual s'ha fonamentat bona part de l'argumentari favorable a una entesa catalanovalenciana–, i la raó, entesa com una anàlisi freda i racional de les necessitats materials i tangibles de les societats respectives, potser l'única forma de cimentar unes relacions acceptables entre valencians i catalans.

I és d'una clarividència absoluta un article que sols per ell justifica comprar el llibre. Publicat el gener de 1970, portava per títol «Reforma econòmica regional i una certa por». L'article és premonitori del que havia de debatre's anys després, fins i tot, del debat que avui, Maragall i Vives –cadascú des de la seua talaia política–, ens plantegen. I ho és, si més no, per tres raons.

En primer lloc, aquell article informava de l'aparició a tota Europa de la «revolució regionalista», explicant tot seguit com aquesta es fonamentava en una reforma econòmica de base regional. I heus ací que posa el dit a la nafra quan escriu: «En altres paraules, ha estat la necessitat d'adaptar millor les polítiques econòmiques a la realitat que ha fet veure la ineludible necessitat de tenir en compte la variable espai i per tant la necessitat de regionalitzar i descentralitzar unes polítiques fins ara aplicades unitàriament a tot el territori de l'estat». La consideració de la «regió» com una unitat econòmica de primera magnitud, l'ocàs dels estats i la necessitat de fer una ullada detinguda a la realitat espacial –geogràfica i econòmica–, dels territoris, em semblen tres aspectes crucials que se'ns albiren també en el camí cap al segle XXI i que ja Lluch va intuir.

La segona raó absolutament recomanable a l'hora de valorar aquest article fa

referència a un debat essencialment català, però aplicable també al cas valencià: com conciliar la imprescindible regionalització econòmica amb la permanència d'uns fets diferencials propis. Lluch, aquell llunyà 1970, es feia ressò d'un fet que ha complicat extraordinàriament la idea d'un eix mediterrani i que encara entrebanca, si més no mentalment, la possibilitat d'articular un territori econòmic conjunt. A propòsit d'això escriu: «A Catalunya, malauradament, no crec que aquests dos corrents –el que proclama la necessitat de la regionalització econòmica i el que afirma la permanència d'uns fets diferencials–, hagin pogut fondre's en un de sol. Els intents [...] han estat parcials i fets, em sembla, al marge de la plataforma que ocupen els més explícits defensors del segon corrent» i rebla el clau amb una frase de plena actualitat: «Entre aquests hi ha hagut una posició que ha vist en tota *reforma regional* un perill de *regionalismo bien entendido* o un “parany de la tecnocràcia”. Aquesta posició tancada –que exagerant un xic, podríem anomenar historico-culturalista–, es fonamenta en uns plantejaments doctrinals heretats del passat [...] i en perjudici dels valors positius que defensen, no arriben a les noves generacions. Aquesta actitud (prou general bé que calgui esmentar excepcions com la de Vicent Ventura) ha tingut, em sembla, una baixa eficàcia perquè sovint està basada en *pactes tàcits* i en la reivindicació lingüística exclusiva».

Al meu entendre, el paràgraf clava l'assumpte que ens preocupa. Un cert catalanisme, especialment el provinent del sector nacionalista, ha vist sempre qualsevol debat sobre regionalisme econòmic (i la idea d'un arc mediterrani potent entre

les Alberes i Alacant ho és, no ens enganyem) si no com una amenaça, sí com un entrebanc a la constitució d'una nació catalana com cal. Fet i fet, encara observem un cert mal costum en aquells cercles politicointel·lectuals que es materialitza en una introspecció massa profunda i un cert aïllament del catalanisme més clàssic combinat amb una dèria per tractar amb Madrid de forma exclusiva i bilateral els problemes materials que afecten el Principat. El debat recurrent entre Madrid i Barcelona és un exemple paradigmàtic d'açò que dic.

Aquell article de 1970 d'Ernest Lluch finalitzava amb una tercera consideració també de gran actualitat. Novament la claredat respecte a allò que avui constitueix la política actual del govern central en matèria autonòmica. Fent-se ressò d'un text del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC), escrivia Lluch: «Sabem prou i massa que d'una reforma econòmica en pot sortir la figura d'un virrei, o un nou sistema que, com diu el GREC de Perpinyà, concedint a les regions un poder de gestió en amplis dominis de la vida administrativa, econòmica i social, deixaria sempre el problema cultural sota la vigilància suspicax d'un ministeri ferotgement lligat al centralisme parisenc». Ves per on que, trenta-i-escaig anys després, aquesta idea d'ampla descentralització –gairebé sols descentralització–, de la despesa nodreix la base del sistema autonòmic espanyol, encara ben lluny d'un autèntic autogovern. Organitzades com a senzilles o complexes unitats de despesa, les comunitats autònomes no sols tenen barrada la possibilitat d'acords de cooperació i col·laboració entre elles, sinó que tenen prohibida qualsevol veu particular que pugui

exposar a Europa les seues necessitats pròpies. Descentralització administrativa, doncs, però recentralització cultural, identitària i economicomaterial. Cap ni una concessió a la geopolítica pròpia.

En definitiva, la virtut d'aquell article es resumeix en tres idees importants i de plena vigència: l'emergència d'un regionalisme econòmic respecte al paper central tradicional dels estats; la compatibilitat absoluta entre aquest enfocament econòmic i l'afirmació de la identitat nacional dels participants i, per últim, la crítica al model descentralitzador de despesa i no autènticament delegador de poder.

Anys després que Lluç posara damunt la taula aquests temes, les coses sembla que van canviant a poc a poc. És tot un símptoma que el llibre d'Antoni Vives, que té per objectiu reflexionar sobre el futur de Catalunya, s'iniciï amb una cita del «nostre» Joan Francesc Mira. Les sis planes dedicades a l'euroregió de l'arc mediterrani –en açò guanya de llarg al de Maragall–, en són un altre. Benvinguts si-guen, sobretot si, com sembla, estem davant un llibre generacional, és a dir, exponent d'una forma de concebre la política per una nova fornada de polítics catalans. Encara queden coses per polir. Barcelona no serà ben bé la capital –si més no única i exclusiva–, d'aquesta regió econòmica, com diuen Vives i el mateix Maragall. La cosa no va per ací i com més aviat abandonem les nocions jeràrquiques de l'espai –un reflex del model territorial espanyol, tot siga dit, que no d'altres europeus–, i comencem a pensar en sistemes urbans complexos i en xarxes polifuncionals molt millor. Pense que la pròpia lògica de la cooperació econòmica, de la dinàmica territorial i empresarial –farcida de compe-

tències també i amb una economia valenciana francament dinàmica, amb els ets i uts que vulguem anotar–, farà que, tot i ser els protagonistes els mateixos, la relació s'haja de plantejar de forma diferent.

Antoni Vives té molta raó en una cosa: les comparances periòdiques amb Madrid i el parlar tant d'Espanya pot ser l'excusa per no parlar de nosaltres mateixos i quan dic nosaltres, dic de catalans, valencians i balears. Sense esperar més, ja hauríem de començar a parlar-ne. Si hem d'esperar que Espanya canvie potser trigarem massa a parlar. Els mateixos exemples aportats per Pasqual Maragall a favor de l'Espanya plural, un argument plenament acceptable en el camp sempre iridiscent de la teoria política, esdevenen el seu principal retret. El repàs del creuament de cartes entre l'avi Maragall i Unamuno sobre la necessitat d'una Espanya més comprensiva ens pot conduir a una certa fatiga mental. Encara necessitem dir coses tan obvies? Durant quants anys més? Acabarà Maragall, el nét, creuant cartes entre amargades i compungides amb un Herrero de Miñón sobre allò que podia haver estat però que mai no va poder ser? Tornarà un nét de Pasqual Maragall a repetir els planys dels seus majors? Per altra part, fins a quin punt la construcció d'un estat plural pot descansar en la interpretació per un govern central d'una llei de lleis ambigua i mal·leable segons si dispose de majoria absoluta o relativa o depenent del tarannà del seu president? Alternativa massa fràgil.

Però més enllà del debat sobre aquest tema, Vives i Maragall estan d'acord en algunes coses: la necessitat de reformular el catalanisme cap al segle XXI i de basar-lo en propostes concretes menys ideologitzades, l'esterilitat de la síndrome Madrid, el re-

forçament del context europeu en les solucions, la importància de l'eix mediterrani en les polítiques pròpies, la necessitat de parlar amb els valencians... És un bon començament que augura canvis. □

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- MARAGALL, Pasqual, *Els orígens del futur*. Planeta, 2002.
 VIVES, Antoni, *Catalunya, entre la perplexitat i el somni*, Pòrtic, 2002.
 LLUCH, Ernest, *Apunts sobre economia i cultura*, Pòrtic, 2002.
 DIVERSOS AUTORS, *Barcelona o Madrid?* Angle, 2002.

L'ESPILL

Núm. 11 — tardor 2002

Espanya científica i altres vaixells errants. Miquel Barceló
Les fragilitats identitàries del País Valencià. Alfons Cucó

CIÈNCIA I CONEIXEMENT HUMÀ

Humanisme, ciència i sospita. *Josep Lluís Prades*
 Cent cinquanta anys eren suficients? *Juli Peretó*

Revifada del pensament humanista? Acotacions a propòsit d'un cas singular. *Adolf Tobeña*
 Poder i límits de la ciència. *Josep Lluís Barona*
 Una derivació anòmala del racionalisme: impostures de la ciència contemporània. *Ferran Sáez Mateu*
 El separatisme en la cultura científica. *Jordi Mundó*

DOCUMENTS

Els jueus i l'autoodi. *Kurt Lewin*

Vladimir Nabokov o el joc de la memòria. *Alfred Mondria*

Ciutadania i identificació política. Apunts per a un model d'anàlisi de la societat catalana. *Salvador Cardús*
 Cap a on hauria d'anar l'economia catalana? *Francesc Artal*

Universitat, societat i poder polític. *Josep Guia*

LLIBRES

Terry Pinkard: Hegel. Una biografia. *Vicent Raga*
 Alfons Cucó: Roig i blau. La transició democràtica valenciana. *Agustí Colomines i Company*